

Wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r.

II UK 196/03

Przepis art. 28 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) nie stanowi podstawy prawnej wstrzymania wypłaty rolniczej emerytury (jej części składkowej i uzupełniającej). Podstawą tą jest - stosownie do art. 52 ust. 1 pkt 1 tej ustawy - art. 134 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 stycznia 2004 r. sprawy z wniosku Melanii P. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w B. o wznowienie wypłaty i zwrot nienależnego świadczenia, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 marca 2003 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 12 marca 2003 r. [...] oddalił apelację Melanii P. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z 8 listopada 2002 r. [...], oddalającego jej odwołanie od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w B. z 2 lipca 2001 r., wstrzymującej wnioskodawczynie z dniem 20 października 1997 r. wypłatę emerytury rolniczej oraz ustalającej, że w okresie od tej daty do 15 maja 2001 r. pobrała nienależną jej emeryturę w kwocie

17.975,61 zł i zobowiązującej ją do jej zwrotu w części od 16 maja 1998 r., w kwocie 15.560,36 zł.

Sąd pierwszej instancji swe rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 23 października 1997 r. przyznała wnioskodawczyni wcześniejszą emeryturę rolniczą od 1 listopada 1997 r., wobec ukończenia 55 lat życia oraz wykazania 158 kwartałów podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Wobec uzyskania w dniu 16 maja 2001 r. notarialnej umowy darowizny pomiędzy ubezpieczoną i jej mężem a ich córką Marią, z której wynika między innymi, że przenieśli na nią własność gruntów o powierzchni 0,46 i 0,74 ha, niewykazanych w umowie dzierżawy z 20 października 1997 r., organ rentowy uznał, że ubezpieczona i jej mąż nie zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej, a więc Melania P. nie powinna była otrzymać wcześniejszej emerytury rolniczej i wydał zaskarżaną decyzję. Sąd jako podstawę prawną oddalenia odwołania wskazał przepisy ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), zwanej dalej ustawą o u.s.r.

Sąd Apelacyjny w swym orzeczeniu przyjął za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji i zaakceptował wskazaną podstawę prawną, pogłębiając jego wywody.

Wniesiona w sprawie kasacja, zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 19 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 6 pkt 3, art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz art. 84 ust. 3 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w związku z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., domagając się: „1) uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, lub 2) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie zaskarżonej decyzji organu rentowego (...) zobowiązującej Melanię P. do zwrotu kwoty 15.560,36 oraz umorzenie postępowania, zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego”. Przedstawiając okoliczności uzasadniające rozpoznanie kasacji, pełnomocnik ubezpieczonej wskazał na potrzebę rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, „którego istota sprowadza się do wykładni pojęcia „zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej”.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Kasacja została uwzględniona, chociaż nie wszystkie jej zarzuty są usprawiedliwione. Przede wszystkim uzasadniony jest zarzut niewłaściwego zastosowania w sprawie art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy o u.s.r. Trafnie podniesiono w kasacji, że art. 6 ustawy zawierający słowniczek definiujący pojęcia: „gospodarstwo rolne” i „działalność rolnicza” odwołuje się do kryterium funkcjonalnego, pomijając kwestię własności i posiadania. Zgodnie z je art. 28 ust. 1, jeśli emeryt lub rencista pobierający świadczenie z ustawy o u.s.r. prowadzi działalność rolniczą, to wypłata jego świadczenia podlega zawieszeniu w części uzupełniającej. Przepis ten nie ma zastosowania w sprawie, bowiem przedmiotem zaskarżenia nie jest zawieszenie emerytury wnioskodawczynie, lecz wstrzymanie wypłaty całej emerytury; zarówno jej części uzupełniającej, jak i składkowej. Wobec braku w ustawie o u.s.r. reguł odnoszących się do wstrzymania wypłaty świadczeń, na podstawie jej art. 52 ust. 1 pkt 2 zastosowanie w sprawie ma art. 134 ust. 1 pkt 4 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje, jeżeli okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało. W rozpatrywanej sprawie oznacza to, że ustalając, czy ubezpieczona miała prawo do wcześniejszej emerytury rolniczej, czy też jej prawo nie istniało, należy stosować kryteria przewidziane w art. 19 ust. 2 ustawy o u.s.r., a przez „zaprzestanie działalności rolniczej” należy rozumieć - zaprzestanie działalności o jakiej stanowi jej art. 6 pkt 3. Dla rozstrzygnięcia, że prawo wnioskodawczynie do wcześniejszej emerytury rolniczej nie powstało wobec niezaprzestania prowadzenia działalności rolniczej nie wystarcza ustalenie, że w okresie od 20 października 1997 r. do 15 maja 2001 r. była ona współwłaścicielką gruntów, niewyłączonych trwale z produkcji rolniczej, o pow. 1,20 ha. Decydujące znaczenie w sprawie ma bowiem ustalenie, czy na tych gruntach była prowadzona działalność rolnicza w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy.

Usprawiedliwienie zarzutu niewłaściwego zastosowania art. 28 ust. 4 ustawy o u.s.r. czyni zbędnym rozpatrywanie zasadności pozostałych zarzutów, jednakże Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że nie znajduje uzasadnienia pogląd kasacji, że obowiązek zwrotu nieprawnie pobranych świadczeń obejmuje okres trzech lat wstecz liczonych od dnia wydania decyzji, bowiem przewidziane w art. 84 ust. 3 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 2 ustawy o u.s.r. terminy odnoszą się do „zajścia okoliczności powodujących ustanie

prawa do świadczeń lub ich wstrzymanie" a nie do daty wydania decyzji ustalającej wysokość nadpłaty.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

=====